

Трети привилегированъ разредъ били *соколаритѣ* (соколници, дуганджии). Привилегиитѣ имъ били твърде сходни съ предимствата на войницитѣ, само че, вмѣсто полската служба, тѣ били задължени отъ всѣка кжца да доставятъ всѣка година по единъ ловджийски соколъ. Дуганджийскитѣ села, управлявани отъ свой дуганджи-баши, били прѣснати навсѣкжде по Балканската и Дунавската области.

Отъ войницитѣ трѣбва да се отличаватъ *дервенджии* — пазачи на проходите. Обдарени съ особени фермани, тѣ плащали половинъ харачъ и малкъ данѣкъ върху зърнени храни, били освободени отъ всички „работи“, а въ замѣна на това дължени били да пазятъ опаснитѣ мѣста по пжтищата. Тамъ тѣ седѣли въ колиби покрити съ слама и, като забележатъ нѣкого въ гората или по пжтя, биели тжпани; ако забелязанитѣ хора сж разбойници, съ продължително биене на тжпана вдигали на кракъ цѣлата околностъ. Казватъ, че дервенджиитѣ били въведени отъ Сюлеймана I. Тѣ се намирали навсѣкжде по полуострова; още презъ миналото столѣтие дервенджии имало въ Източния Балканъ¹⁸.

Мохамеданитѣ-българи сега се наричатъ изобщо *помаци* (предполага се — отъ *помагачъ*). Споредъ мнението на Захариева, помацитѣ въ Родопи и въ Македония били обърнати въ мохамеданството въ 1495 г. при Баязидъ II едновременно съ бошняцитѣ, обаче, писмено доказателство за това нѣма.

Видѣхме, че въ третѣ главни войнишки пункта презъ турската епоха загинали много градове, а на тѣхно мѣсто възникнали нови. Нека при това отбележимъ, че срѣдновѣковниятъ *Червенъ* е загиналъ, и на разстояние половинъ день пжтъ отъ него възникналъ на Дунавския брѣгъ новиятъ Русчукъ (Русе); че намиращиятъ се близо до развалинитѣ на Преславъ градъ *Шуменъ* (по турски Шумна), който по време на завоеванието на страната ималъ всичко 800 кжци, презъ XVII вѣкъ наброявалъ вече 4—5000; че новиятъ градъ въ Добруджа *Бабадагъ* вече въ XVII в. ималъ 22 махали¹⁹ и че жителитѣ на старото *Жеглигово* въ Македония напуснали града си поради нездравословното му положение и се поселили на единъ часъ отъ тамъ въ селото *Куманово*.

По своето бързо издигане, блѣскавия разцвѣтъ и печалния край сж забележителни четири влашки (ромънски) търговски града, които сж възникнали презъ време на турското владичество и загинали презъ времето на кърджалиитѣ.

Първо мѣсто между тия градове държалъ *Мосхополъ* (или Воскополъ), който се намиралъ въ срѣдна Албания на южната покрайнина на богатата съ езера Корчанска котловина, на около два часа западно отъ града Корча, и се отличавалъ съ разкошна околностъ и съ чистъ планински въздухъ. Макаръ преданието да отнася основаването на този градъ къмъ началото на XVI в., обаче, ние още презъ втората половина на XV в. въ мѣстността Велики Дѣволъ намираме разрушения градъ Вескопъ, който, разбира се, е сжщиятъ Воскополъ²⁰. Макаръ гражданитѣ му, които се занимавали главно съ керванна търговия, били всички ромъни, като писменъ езикъ имъ служилъ грѣцкиятъ. Съ гигантски крачки вървѣлъ Мосхополъ къмъ уголѣмяване, разбогатяване и образование. Цѣлата търговия на Албания, Епиръ и Македония била съсрѣдоточена въ ржцетѣ на „москополци“ и москополски търговци отивали до Венеция, Виена и Липиска. Въ началото на миналия вѣкъ тамъ имало не само прочуто училище, но и грѣцка печатница; книгитѣ, напечатани *πρὸς Γρηγορίου ἱεροπολάου τῷ Κωνσταντινίδῃ ἐν Μοσχόπολει* (1740 и сл.), сега сж много рѣдки. Тази метрополия на влашкитѣ търговци, въ това време най-образованиятъ отъ вжтрешнитѣ въ Турция градове, имала тогава 12,000 се-